

دانشگاه بوعلی سینا

دانشکده اقتصاد و علوم اجتماعی

گروه اقتصاد

پایان نامه

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته توسعه اقتصادی و برنامه‌ریزی

عنوان:

بررسی اثر کاهش ارزش پول ملی بر صادرات فعالیت‌های صنعتی ایران (۱۳۸۵-۱۳۶۸)

استاد راهنما:

دکتر محمد مولایی

استاد مشاور:

دکتر ابوالفضل شاه‌آبادی

پژوهشگر:

آرش مرادی

پاییز ۱۳۸۸

نام خانوادگی: مرادی	نام: آرش
عنوان پایان نامه: بررسی اثر کاهش ارزش پول ملی بر صادرات فعالیت‌های صنعتی ایران (۱۳۶۸-۱۳۸۵)	
استاد راهنما: دکتر محمد مولایی	
مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد	رشته: اقتصاد
گرایش: توسعه اقتصادی و برنامه‌ریزی	
دانشگاه: بوعلی سینا همدان	دانشکده: اقتصاد و علوم اجتماعی
تعداد صفحه: ۱۵۳	
واژه‌های کلیدی:	
نرخ ارز، کاهش ارزش پول، صادرات فعالیت‌های صنعتی، نرخ تورم، تراز پرداخت‌ها	
چکیده:	
<p>سیاست کاهش ارزش پول ملی به‌عنوان یکی از سیاست‌های تعدیل اقتصادی همواره برای توسعه صادرات و بهبود تراز تجاری مورد توجه سیاست‌گذاران اقتصادی بوده است. طبق تئوری‌های اقتصادی این سیاست باعث افزایش صادرات می‌گردد. ولی ممکن است همواره این‌گونه نباشد و صادرات کالاها و فعالیت‌های مختلف صنعتی نسبت به نرخ ارز حساسیت‌های مختلفی داشته باشد. هدف این تحقیق بررسی اثر سیاست کاهش ارزش پول ملی بر صادرات فعالیت‌های صنعتی ایران (I.S.I.C, Rev.2) برای دوره ۱۳۶۸-۱۳۸۵ می‌باشد. متغیرهای این پژوهش عبارتند از: نرخ ارز رسمی، حجم نقدینگی واقعی، شاخص بهای کالاهای صادراتی، ارزش افزوده واقعی فعالیت‌های صنعتی ایران و عرضه صادرات فعالیت‌های صنعتی ایران. تخمین داده‌های آماری به روش panel data و با استفاده از نرم‌افزار ۵ Eviews انجام شده است. نتایج حاصل از تخمین مدل کلی نشان می‌دهد که تمامی ضرایب متغیرهای فوق معنی‌دار بوده و بر روی صادرات صنایع تأثیرگذارند. حجم نقدینگی بر روی صادرات صنایع اثر منفی و بقیه ضرایب اثر مثبت دارند. از سوی دیگر با توجه به مدل کلی شاخص بهای کالاهای صادراتی بالاترین اثر را بر روی صادرات داشته و کمترین اثر مربوط به حجم نقدینگی است. بطور کلی بر اساس نتایج، کاهش ارزش پول ملی باعث افزایش صادرات فعالیت‌های صنعتی در ایران می‌شود.</p>	

فصل اول: کلیات تحقیق

۱-۱- مقدمه.....	۲
۱-۲- بیان مسئله، ضرورت و اهمیت تحقیق.....	۴
۱-۳- فرضیه‌های تحقیق.....	۶
۱-۴- سؤال تحقیق.....	۶
۱-۵- هدف تحقیق.....	۷
۱-۶- روش تحقیق.....	۷
۱-۷- تعاریف و مفاهیم واژه‌ها.....	۸
۱-۷-۱- کاهش ارزش پول ملی.....	۸
۱-۷-۲- مفهوم نرخ ارز.....	۸
۱-۷-۳- نرخ ارز رسمی و غیررسمی.....	۸
۱-۷-۴- نرخ اسمی و واقعی ارز.....	۹
۱-۷-۵- نرخ ارز مؤثر اسمی.....	۱۰
۱-۷-۶- نرخ ارز مؤثر واقعی.....	۱۰
۱-۷-۷- تراز پرداخت‌ها.....	۱۰
۱-۷-۸- شرط مارشال لرنر.....	۱۰
۱-۷-۹- طبقه‌بندی استاندارد بین‌المللی رشته فعالیت‌های اقتصادی.....	۱۰

فصل دوم: ادبیات و پیشینه تحقیق

۱-۲- مقدمه.....	۱۳
۲-۲- مبانی تئوریک تحقیق.....	۱۴
۲-۲-۱- کاهش ارزش اسمی پول.....	۱۴
۲-۲-۲- سیاست‌های توأم با تقلیل ارزش پول.....	۱۷
۲-۲-۳- اثر سیاست کاهش ارزش پول بر متغیرهای کلان اقتصادی.....	۱۸
۲-۲-۴- سیاست‌های جایگزین کاهش ارزش پول.....	۱۹
۲-۲-۴-۱- تعرفه واردات و سوبسید صادرات.....	۲۰
۲-۲-۵- مدل‌های تقلیل ارزش پول.....	۲۱

۲۱	۲-۲-۵-۱- برداشت کششی.....
۲۱	۲-۲-۵-۲- مدل ساده کینزی.....
۲۲	۲-۲-۵-۳- برداشت جذبی.....
۲۳	۲-۲-۵-۴- برداشت پولی.....
۲۴	۲-۲-۶- تاثیر کاهش ارزش پول بر صادرات.....
۳۲	۲-۲-۷- صادرات صنعتی.....
۳۴	۲-۳- پیشینه تحقیق.....
۳۴	۲-۳-۱- مطالعات خارجی.....
۳۴	۲-۳-۱-۱- فرانک آگبولا (۲۰۰۴).....
۳۵	۲-۳-۱-۲- راولینزو پراوین (۱۹۹۳).....
۳۷	۲-۳-۱-۳- بلابالاسا (۱۹۹۰).....
۳۸	۲-۳-۲- مطالعات داخلی.....
۳۸	۲-۳-۱- تقوی و نعمتی زاده (۱۳۸۳).....
۳۹	۲-۳-۲- کاوند (۱۳۸۱).....
۴۰	۲-۳-۳- الهویردی زاده (۱۳۸۶).....
۴۳	۲-۳-۴- محمدی اقدم (۱۳۸۲).....
۴۴	۲-۳-۵- بهمنی اسکوئی (۱۹۹۰).....
۴۶	۲-۳-۶- رحیمی بروجردی (۱۳۷۶).....
۴۷	۲-۳-۷- محسن خان (۱۹۷۴).....
۵۰	۲-۳-۸- برومند جزئی و کهرام (۱۳۸۲).....
۵۱	۲-۳-۹- کشاورز معتمدی (۱۳۷۶).....

فصل سوم: روش تحقیق و تحلیل متغیرها

۵۴	۳-۱- مقدمه.....
۵۵	۳-۲- تحلیل روند متغیرها.....
۵۵	۳-۲-۱- حجم نقدینگی.....
۵۸	۳-۲-۲- نرخ ارز.....

۶۳.....	۳-۲-۳- ارزش افزوده.....	۶۳
۶۴.....	۳-۲-۳-۱. ارزش افزوده صنایع مواد غذایی و آشامیدنی.....	۶۴
۶۵.....	۳-۲-۳-۲. ارزش افزوده صنایع تولید منسوجات، پوشاک و چرم.....	۶۵
۶۵.....	۳-۲-۳-۳. ارزش افزوده صنایع چوب و محصولات چوبی.....	۶۵
۶۵.....	۳-۲-۳-۴. ارزش افزوده صنایع کاغذ، مقوا، چاپ و انتشار.....	۶۵
۶۶.....	۳-۲-۳-۵. ارزش افزوده صنایع شیمیایی، نفت، زغال سنگ، لاستیک و پلاستیک.....	۶۶
۶۶.....	۳-۲-۳-۶. ارزش افزوده صنایع محصولات کانی غیرفلزی بجز نفت و زغال سنگ.....	۶۶
۶۶.....	۳-۲-۳-۷. ارزش افزوده صنایع تولید فلزات اساسی.....	۶۶
۶۷.....	۳-۲-۳-۸. ارزش افزوده صنایع ماشین آلات، تجهیزات، ابزار و محصولات فلزی.....	۶۷
۶۷.....	۳-۲-۳-۹. ارزش افزوده صنایع متفرقه.....	۶۷
۶۸.....	۳-۲-۴- صادرات صنایع مواد غذایی و آشامیدنی.....	۶۸
۶۹.....	۳-۲-۴-۵. صادرات صنایع تولید منسوجات، پوشاک و چرم.....	۶۹
۷۱.....	۳-۲-۴-۶. صادرات صنایع چوب و محصولات چوبی.....	۷۱
۷۲.....	۳-۲-۴-۷. صادرات صنایع کاغذ، مقوا، چاپ و انتشار.....	۷۲
۷۳.....	۳-۲-۴-۸. صادرات صنایع شیمیایی، نفت، زغال سنگ، لاستیک و پلاستیک.....	۷۳
۷۴.....	۳-۲-۴-۹. صادرات صنایع محصولات کانی غیرفلزی بجز نفت و زغال سنگ.....	۷۴
۷۶.....	۳-۲-۴-۱۰. صادرات صنایع تولید فلزات اساسی.....	۷۶
۷۷.....	۳-۲-۴-۱۱. صادرات صنایع ماشین آلات، تجهیزات، ابزار و محصولات فلزی.....	۷۷
۷۸.....	۳-۲-۴-۱۲. صادرات صنایع متفرقه.....	۷۸
۸۰.....	۳-۲-۴-۱۳. قیمت نسبی صادرات.....	۸۰
۸۲.....	۳-۲-۴-۱۴. شاخص قیمت کالاهای صادراتی.....	۸۲
۸۵.....	۳-۳- روش panel data.....	۸۵
۸۵.....	۳-۴- مدل رگرسیونی panel data و ویژگی آن.....	۸۵
۸۶.....	۳-۵- مزایای panel data.....	۸۶
۸۸.....	۳-۶- نحوه قرار گرفتن داده‌ها در panel data.....	۸۸
۸۸.....	۳-۷- انتخاب میان داده‌های ادغام شده و داده‌های تابلویی.....	۸۸

۸۹.....	۳-۸- مدل کلی panel data
۹۰.....	۳-۹- روش‌های تخمین مدل panel data به روش اقتصادسنجی
۹۲.....	۳-۱۰- اثرات ثابت
۹۳.....	۳-۱۱- اثرات تصادفی
۹۳.....	۳-۱۲- چارچوب مدل‌های panel data
۹۵.....	۳-۱۳- آزمون معنی‌داری اثرات گروهی
۹۵.....	۳-۱۴- آزمون وجود اثرات تصادفی
۹۷.....	۳-۱۵- انتخاب الگوی مناسب
۹۹.....	۳-۱۶- معرفی زیربخش‌های نه‌گانه صنعت

فصل چهارم: تخمین مدل و تحلیل نتایج

۱۰۱.....	۴-۱- مقدمه
۱۰۲.....	۴-۲- آزمون آماری روند زمانی متغیرها
۱۰۲.....	۴-۳- آزمون ریشه واحد دیکی فولر تعمیم یافته
۱۰۳.....	۴-۴- آزمون ریشه واحد و شکست ساختاری
۱۰۴.....	۴-۵- بررسی مانایی متغیرها
۱۰۴.....	۴-۵-۱- نرخ ارز رسمی
۱۰۵.....	۴-۵-۲- حجم نقدینگی واقعی
۱۰۵.....	۴-۵-۳- نسبت شاخص قیمت کالای صادراتی به شاخص قیمت مصرف‌کننده
۱۰۶.....	۴-۵-۴- ارزش افزوده صنایع مواد غذایی و آشامیدنی
۱۰۷.....	۴-۵-۵- ارزش افزوده صنایع تولید منسوجات، پوشاک و چرم
۱۰۸.....	۴-۵-۶- ارزش افزوده صنایع چوب و محصولات چوبی
۱۰۸.....	۴-۵-۷- ارزش افزوده صنایع کاغذ، مقوا، چاپ و انتشار
۱۰۹.....	۴-۵-۸- ارزش افزوده صنایع شیمیایی، نفت، زغال سنگ، لاستیک و پلاستیک
۱۱۰.....	۴-۵-۹- ارزش افزوده صنایع محصولات کانی غیرفلزی بجز نفت و زغال سنگ
۱۱۰.....	۴-۵-۱۰- ارزش افزوده صنایع تولید فلزات اساسی
۱۱۱.....	۴-۵-۱۱- ارزش افزوده صنایع ماشین‌آلات، تجهیزات، ابزار و محصولات فلزی

۱۱۲.....	۴-۵-۱۲- ارزش افزوده صنایع متفرقه.....
۱۱۳.....	۴-۵-۱۳- صادرات صنایع مواد غذایی و آشامیدنی.....
۱۱۴.....	۴-۵-۱۴- صادرات صنایع تولید منسوجات، پوشاک و چرم.....
۱۱۴.....	۴-۵-۱۵- صادرات صنایع چوب و محصولات چوبی.....
۱۱۵.....	۴-۵-۱۶- صادرات صنایع کاغذ، مقوا، چاپ و انتشار.....
۱۱۶.....	۴-۵-۱۷- صادرات صنایع شیمیایی، نفت، زغال سنگ، لاستیک و پلاستیک.....
۱۱۷.....	۴-۵-۱۸- صادرات صنایع محصولات کانی غیرفلزی بجز نفت و زغال سنگ.....
۱۱۷.....	۴-۵-۱۹- صادرات صنایع تولید فلزات اساسی.....
۱۱۸.....	۴-۵-۲۰- صادرات صنایع ماشین آلات، تجهیزات، ابزار و محصولات فلزی.....
۱۱۹.....	۴-۵-۲۱- صادرات صنایع متفرقه.....
۱۲۰.....	۴-۶- هم‌انباشتگی.....
۱۲۲.....	۴-۷- مدل تحقیق.....
۱۲۲.....	۴-۸- روش برآورد الگو.....
۱۲۳.....	۴-۸-۱- آزمون معنی‌داری اثرات گروهی.....
۱۲۴.....	۴-۸-۲- آزمون هاسمن.....
۱۲۵.....	۴-۸-۳- آزمون ناهمسانی واریانس.....
۱۲۶.....	۴-۹- تخمین ضرایب مدل.....
۱۲۶.....	الف) نتایج حاصل از تخمین برای کل فعالیت‌های صنعتی.....
۱۲۸.....	ب) نتایج حاصل از تخمین برای هر یک از فعالیت‌های صنعتی.....
۱۲۹.....	ب-۱) صنایع مواد غذایی و آشامیدنی.....
۱۲۹.....	ب-۲) صنایع تولید منسوجات، پوشاک و چرم.....
۱۳۰.....	ب-۳) صنایع چوب و محصولات چوبی.....
۱۳۰.....	ب-۴) صنایع کاغذ، مقوا، چاپ و انتشار.....
۱۳۰.....	ب-۵) صنایع شیمیایی، نفت، زغال سنگ، لاستیک و پلاستیک.....
۱۳۱.....	ب-۶) صنایع محصولات کانی غیرفلزی بجز نفت و زغال سنگ.....
۱۳۱.....	ب-۷) صنایع تولید فلزات اساسی.....

ب-۸) صنایع ماشین آلات، تجهیزات، ابزار و محصولات فلزی..... ۱۳۱

ب-۹) صنایع متفرقه..... ۱۳۲

فصل پنجم: جمع بندی و نتیجه گیری

۵-۱- مقدمه..... ۱۳۵

۵-۲- جمع بندی مطالب..... ۱۳۶

۵-۳- نتیجه گیری..... ۱۳۶

۵-۴- پیشنهادات..... ۱۳۹

ضمیمه: خلاصه ای از نتایج کامپیوتری تحقیق..... ۱۴۱

منابع..... ۱۴۸

جدول ۱-۲- آزمون یوهانسون-یوسیلیوس برای برآورد تعداد بردارهای هم‌انباشتگی.....	۴۲
جدول ۲-۲- نتایج آزمون مارشال لرنر برای ۱۵ کشور.....	۴۹
جدول ۱-۳- نقدینگی واقعی (ریال).....	۵۶
جدول ۲-۳- نقدینگی واقعی (دلار).....	۵۷
جدول ۳-۳- نرخ مؤثر واقعی ارز.....	۶۰
جدول ۴-۳- نرخ ارز رسمی.....	۶۲
جدول ۵-۳- ارزش افزوده واقعی هریک از فعالیت‌های صنعتی.....	۶۴
جدول ۶-۳- صادرات صنایع مواد غذایی و آشامیدنی.....	۶۸
جدول ۷-۳- صادرات صنایع تولید منسوجات، پوشاک و چرم.....	۶۹
جدول ۸-۳- صادرات صنایع چوب و محصولات چوبی.....	۷۱
جدول ۹-۳- صادرات صنایع کاغذ، مقوا، چاپ و انتشار.....	۷۲
جدول ۱۰-۳- صادرات صنایع شیمیایی، نفت، زغال سنگ، لاستیک و پلاستیک.....	۷۳
جدول ۱۱-۳- صادرات صنایع محصولات کانی غیرفلزی بجز نفت و زغال سنگ.....	۷۴
جدول ۱۲-۳- صادرات صنایع تولید فلزات اساسی.....	۷۶
جدول ۱۳-۳- صادرات صنایع ماشین آلات، تجهیزات، ابزار و محصولات فلزی.....	۷۷
جدول ۱۴-۳- صادرات صنایع متفرقه.....	۷۸
جدول ۱۵-۳- مجموع صادرات صنایع.....	۷۹
جدول ۱۶-۳- نسبت شاخص قیمت عمده‌فروشی جهانی به شاخص قیمت مصرف‌کننده.....	۸۱
جدول ۱۷-۳- شاخص قیمت کالاهای صادراتی.....	۸۳
جدول ۱-۴- نتایج آزمون معنی‌داری اثرات گروهی.....	۱۲۳
جدول ۲-۴- نتیجه آزمون هاسمن برای تعیین نوع اثرات.....	۱۲۴
جدول ۳-۴- آزمون اثرات تصادفی برحسب ضریب لاگرانژ.....	۱۲۵
جدول ۴-۴- نتایج حاصل از تخمین مدل به روش اثرات ثابت برای کل صنعت.....	۱۲۶
جدول ۵-۴- نتایج حاصل از تخمین مدل به روش اثرات ثابت برای صنایع مواد غذایی و آشامیدنی.....	۱۲۹
جدول ۶-۴- نتایج حاصل از تخمین مدل به روش اثرات ثابت برای صنایع تولید منسوجات.....	۱۲۹
جدول ۷-۴- نتایج حاصل از تخمین مدل به روش اثرات ثابت برای صنایع چوب و محصولات چوبی.....	۱۳۰

- جدول ۴-۸- نتایج حاصل از تخمین مدل به روش اثرات ثابت برای صنایع کاغذ، مقوا، چاپ و انتشار..... ۱۳۰
- جدول ۴-۹- نتایج حاصل از تخمین مدل به روش اثرات ثابت صنایع شیمیایی، نفت، زغال سنگ،
لاستیک و پلاستیک..... ۱۳۰
- جدول ۴-۱۰- نتایج حاصل از تخمین مدل به روش اثرات ثابت برای صنایع محصولات کانی غیرفلزی بجز نفت و زغال
سنگ..... ۱۳۱
- جدول ۴-۱۱- نتایج حاصل از تخمین مدل به روش اثرات ثابت برای صنایع تولید فلزات اساسی..... ۱۳۱
- جدول ۴-۱۲- نتایج حاصل از تخمین مدل به روش اثرات ثابت برای صنایع ماشین آلات، تجهیزات، ابزار و محصولات
فلزی..... ۱۳۱
- جدول ۴-۱۳- نتایج حاصل از تخمین مدل به روش اثرات ثابت برای صنایع متفرقه..... ۱۳۲

- نمودار ۱-۲- ابعاد سیاست کاهش ارزش پول بر متغیرهای کلان اقتصادی..... ۳۱
- نمودار ۱-۳- روند تغییر حجم نقدینگی..... ۵۶
- نمودار ۲-۳- روند تغییر حجم نقدینگی واقعی..... ۵۷
- نمودار ۳-۳- روند تغییر نرخ مؤثر واقعی ارز..... ۶۱
- نمودار ۴-۳- روند تغییر نرخ ارز رسمی..... ۶۲
- نمودار ۵-۳- ارزش افزوده صنایع مواد غذایی و آشامیدنی..... ۶۴
- نمودار ۶-۳- ارزش افزوده صنایع تولید منسوجات، پوشاک و چرم..... ۶۵
- نمودار ۷-۳- ارزش افزوده صنایع چوب و محصولات چوبی..... ۶۵
- نمودار ۸-۳- ارزش افزوده صنایع کاغذ، مقوا، چاپ و انتشار..... ۶۵
- نمودار ۹-۳- ارزش افزوده صنایع شیمیایی، نفت، زغال سنگ، لاستیک و پلاستیک..... ۶۶
- نمودار ۱۰-۳- ارزش افزوده صنایع محصولات کانی غیرفلزی بجز نفت و زغال سنگ..... ۶۶
- نمودار ۱۱-۳- ارزش افزوده صنایع تولید فلزات اساسی..... ۶۶
- نمودار ۱۲-۳- ارزش افزوده صنایع ماشین آلات، تجهیزات، ابزار و محصولات فلزی..... ۶۷
- نمودار ۱۳-۳- ارزش افزوده صنایع متفرقه..... ۶۷
- نمودار ۱۴-۳- روند تغییر صادرات صنایع مواد غذایی و آشامیدنی..... ۶۸
- نمودار ۱۵-۳- روند تغییر صادرات صنایع تولید منسوجات، پوشاک و چرم..... ۷۰
- نمودار ۱۶-۳- روند تغییر صادرات صنایع چوب و محصولات چوبی..... ۷۱
- نمودار ۱۷-۳- روند تغییر صادرات صنایع کاغذ، مقوا، چاپ و انتشار..... ۷۲
- نمودار ۱۸-۳- روند تغییر صادرات صنایع شیمیایی، نفت، زغال سنگ، لاستیک و پلاستیک..... ۷۴
- نمودار ۱۹-۳- روند تغییر صادرات صنایع محصولات کانی غیرفلزی بجز نفت و زغال سنگ..... ۷۵
- نمودار ۲۰-۳- روند تغییر صادرات صنایع تولید فلزات اساسی..... ۷۶
- نمودار ۲۱-۳- روند تغییر صادرات صنایع متفرقه..... ۷۸
- نمودار ۲۲-۳- مجموع صادرات صنایع..... ۸۰
- نمودار ۲۳-۳- روند تغییر نسبت شاخص قیمت عمده‌فروشی جهانی به شاخص قیمت مصرف‌کننده..... ۸۱
- نمودار ۲۴-۳- شاخص قیمت کالاهای صادراتی..... ۸۴

فصل اول

کلیات تحقیق

۱-۱. مقدمه

از گذشته‌های بسیار دور، به‌ویژه در سال‌های بعد از انقلاب صنعتی، تجارت خارجی همواره مساله‌ای مهم در اقتصاد کشورهای جهان محسوب شده است. پس از جنگ جهانی دوم که موضوع رشد و توسعه اقتصادی کشورهای تازه استقلال یافته و در حال توسعه مورد توجه کارشناسان اقتصادی قرار گرفت، توجه محققین و کارشناسان به این مهم جلب شد که آیا رابطه‌ای بین صادرات و نرخ رشد اقتصادی کشورها وجود دارد یا خیر؟

بسیاری از محققین در زمینه رشد و توسعه اقتصادی به این باور رسیده‌اند که افزایش صادرات موجب رشد اقتصادی کشور یا کشورهای مربوطه می‌شود. به همین خاطر بسیاری از کشورها سیاست توسعه صادرات را در دستور کار قرار داده‌اند. (جلالی نائینی، ۱۳۷۷، ص ۱۲۵).

امروزه منظور از توسعه صادرات، راهبرد بازرگانی معین است که کشور را سریع‌تر به هدف توسعه صنعتی و اقتصادی می‌رساند. برای کشورهای در حال توسعه کنونی سیاست مذکور به

عنوان وسیله‌ای برای توسعه صنعتی به کار می‌رود در حالی که برای کشورهای پیشرفته، خود نتیجه رشد و توسعه اقتصادی بوده است. کشورهای در حال توسعه می‌خواهند از طریق این سیاست در مبانی تولید و زندگی خود تحول به وجود آورده، شرایط فنی خود را دگرگون سازند، در حالی که توسعه صادرات برای کشورهای پیشرفته صنعتی، واجد آن رسالتی که در کشورهای در حال توسعه برای آن تعیین می‌شود نبوده و نیست.

گسترش صادرات کالاهای صنعتی کشورهای جهان سوم بر اثر عملکرد مطلوب و موفقیت-آمیز کشورهایی مانند کره جنوبی، سنگاپور، هنگ‌کنگ، تایوان و برزیل طی دهه ۱۹۶۰ طرفداران زیادی پیدا کرده است.

کشورهای در حال توسعه در مدت ۳۰ سال پس از جنگ جهانی دوم گام‌های مهمی در راه توسعه صنعتی و اقتصادی برداشته‌اند به طوری که به نظر برخی تحولی که در این ۳۰ سال اتفاق افتاده می‌تواند انقلاب صنعتی دوم تلقی شود. این تغییرات وسیع صنعتی جهان را نسبت به آنچه در اواخر قرن هجدهم میلادی در بریتانیا اتفاق افتاد با تحول اساسی‌تری روبه‌رو ساخته است (همان، ص ۲۱).

در ایران، به دلیل وجود درآمد ارزی نسبتاً کافی ناشی از صادرات نفت، هیچگاه صادرات کالاهای غیرنفتی جدی تلقی نشده است. آمار و اطلاعات موجود نشان از این است که هر وقت درآمدهای ارزی حاصل از صادرات نفت افزایش یافته، توجه به صادرات کالاهای غیر نفتی کاهش یافته است. شاید دلیل عمده این بی‌توجهی مسئولین به صادرات غیرنفتی، ناشی از این بوده است که فقط درآمدهای ارزی مورد توجه آنها بوده است، نه اثراتی که صادرات کالاهای غیرنفتی می‌تواند بر ساختار اقتصاد کشور داشته باشد.

در بین سیاست‌های مربوط به توسعه صادرات، تقلیل ارزش پول به عنوان یک عامل حساس و مهم بشمار می‌آید. بنابراین بررسی اثر کاهش ارزش پول ملی بر صادرات تولیدات صنعتی از اهمیت خاصی برخوردار است.

۲-۱. بیان مسأله، ضرورت و اهمیت تحقیق:

از اوایل دهه ۱۹۷۰ مشکلاتی در پرداخت‌های خارجی کشورهای در حال توسعه بوجود آمد و اجباراً این کشورها را به سوی استقراض از منابع رسمی و غیررسمی سوق داد. با توجه به این موضوع که این کشورها از یک نارسایی داخلی و عدم برنامه ریزی رنج می‌بردند، در تراز پرداخت هایشان عدم تعادل بوجود آمد. از آنجا که یکی از مهمترین اهداف هر اقتصادی حرکت به سوی تعادل اقتصادی از جمله تعدیل ترازپرداخت‌ها می‌باشد، این کشورها باید می‌کوشیدند تا از طریق اعمال سیاست‌های مناسب به این هدف نزدیک شوند. صادرات یکی از اجزای اصلی تراز پرداخت‌ها محسوب می‌شود؛ به طوری که هر سیاستی که در جهت بهبود و افزایش صادرات عمل کند، بطور مستقیم وضعیت تراز پرداخت‌ها را بهبود خواهد بخشید. یکی از مباحثی که در سال‌های اخیر بسیار مورد توجه قرار گرفته است، موضوع صادرات غیرنفتی و مسائل و مشکلات مربوط به آن است. به گونه‌ای که بسیاری از کشورها بر اساس تجربه موفق سایر کشورها در زمینه توسعه صادرات غیرنفتی تمرکز می‌کنند و با استفاده از این الگوهای موفق به بررسی صادرات غیرنفتی خود می‌پردازند. یکی از سیاست‌هایی که در این قبیل موارد از طرف نهادهای مختلف اقتصادی از جمله صندوق بین‌المللی پول پیشنهاد می‌شود، سیاست کاهش ارزش پول ملی^۱ می‌باشد. سیاست مذکور عبارت از افزایش نرخ رسمی ارز از یک برابری به برابری دیگری می‌باشد. این عمل در شرایط معمولی موجب ارزانتر شدن صادرات برای خارجی‌ان و متعاقب آن افزایش صادرات می‌شود. از طرف دیگر به خاطر افزایش نرخ ارز، واردات برای کشوری که پولش تضعیف شده است گران‌تر شده و کاهش خواهد یافت. لذا با توجه به اینکه سیاست کاهش ارزش پول ملی، صادرات را افزایش و واردات را کاهش می‌دهد، باعث بهبود تراز پرداخت‌ها می‌شود. اقتصاددانان بر این باورند که کاهش ارزش پول ملی یک کشور، در واقع تلاشی از سوی دولت‌مردان است تا با کاهش ارزش پول ملی، قیمت کالاهای داخلی در مقایسه با قیمت سایر کالاها، ارزانتر شود و در نتیجه، صادرات این کشور بیش از پیش گسترش یابد و در مقابل واردات این کشور،

^۱ Devaluation

بدلیل گرانی نسبی ناشی از کاهش ارزش ملی، کاهش یابد و مصرف کنندگان این کشور، مصرف کالاهای داخلی را به کالاهای خارجی ترجیح دهند.

در ایران ایجاد ظرفیت‌ها و اجرای سیاست‌های مؤثر در جهت گسترش و توسعه صادرات غیرنفتی بویژه صادرات صنعتی، همواره از جمله راهبردهای بلندمدت کشور در عرصه اقتصاد کشور جهت رسیدن به اهداف چشم انداز ۲۰ ساله می‌باشد. بدین منظور چگونگی بهره‌گیری به موقع از ابزارها و روش‌های کار، به منظور گسترش صادرات و فتح بازارهای جدید امری بسیار جدی در جهت توسعه کشور محسوب می‌شود. اصولاً لازمه شکل‌گیری بخش‌های قوی اقتصادی در درازمدت، اتخاذ سیاست‌های مناسب است. این سیاست‌ها بدون شناسایی و تشخیص عوامل مؤثر و مهم نمی‌تواند عملی شود. با توجه به اینکه بخش صنعت بخشی پیشرو در توسعه اقتصادی است و رشد صادرات آن یکی از شاخص‌های توسعه اقتصادی محسوب می‌شود، لذا بررسی عوامل مؤثر بر رشد صادرات فعالیت‌های مختلف صنعتی از اهمیت بسزایی برخوردار است. با توجه به مباحث بالا و نظر به اینکه برنامه‌های توسعه اقتصادی کشور بر مبنای صادرات غیرنفتی و بخصوص افزایش کالاها و خدمات صنعتی استوار گردیده و نیز با توجه به بحث‌های موجود در ارتباط با حذف اقلام انرژی و منابع طبیعی از لیست صادرات کشورها و همچنین نظر به شکوفایی اقتصاد کشور در رابطه با صادرات محصولات صنعتی و رهایی از اقتصاد تک محصولی، پرداختن به موضوع صادرات غیرنفتی در بخش صنعت و سیاست‌های مرتبط با آن ضروری به نظر می‌رسد.

در این تحقیق به مطالعه اثر سیاست کاهش ارزش پول ملی بر صادرات فعالیت‌های مختلف صنعتی در ایران می‌پردازیم و به دنبال بررسی این موضوع هستیم که کاهش ارزش پول ملی طی سال‌های گذشته چه تأثیری بر روی صادرات فعالیت‌های مختلف صنعتی در ایران داشته است.

۱-۳. فرضیه‌های تحقیق:

۱. کاهش ارزش پول ملی بر رشد صادرات صنایع مواد غذایی و آشامیدنی دارای اثر مثبت و معنی-

داری می‌باشد.

۲. کاهش ارزش پول ملی بر رشد صادرات صنایع تولید منسوجات دارای اثر مثبت و معنی‌داری می‌باشد.

۳. کاهش ارزش پول ملی بر رشد صادرات صنایع چوب و محصولات چوبی دارای اثر مثبت و معنی‌داری می‌باشد.

۴. کاهش ارزش پول ملی بر رشد صادرات صنایع کاغذ، مقوا، چاپ و انتشار دارای اثر مثبت و معنی‌داری می‌باشد.

۵. کاهش ارزش پول ملی بر رشد صادرات صنایع شیمیایی، نفت، زغال سنگ، لاستیک و پلاستیک دارای اثر مثبت و معنی‌داری می‌باشد.

۶. کاهش ارزش پول ملی بر رشد صادرات صنایع محصولات کانی غیرفلزی بجز نفت و زغال سنگ دارای اثر مثبت و معنی‌داری می‌باشد.

۷. کاهش ارزش پول ملی بر رشد صادرات صنایع تولید فلزات اساسی دارای اثر مثبت و معنی‌داری می‌باشد.

۸. کاهش ارزش پول ملی بر رشد صادرات صنایع ماشین‌آلات، تجهیزات، ابزار و محصولات فلزی دارای اثر مثبت و معنی‌داری می‌باشد.

۹. کاهش ارزش پول ملی بر رشد صادرات صنایع متفرقه دارای اثر مثبت و معنی‌داری می‌باشد.

۴-۱. سؤال تحقیق:

کاهش ارزش پول ملی بر رشد صادرات کدام یک از صنایع فوق بیشترین تأثیر را می‌گذارد؟

۵-۱. هدف تحقیق:

هدف از این تحقیق بررسی اثرکاهش ارزش پول ملی بر روی صادرات تولیدات مختلف صنعتی در ایران می‌باشد.

۱-۶. روش تحقیق:

در این تحقیق به بررسی و محاسبه اثر کاهش ارزش پول ملی بر صادرات فعالیت‌های مختلف صنعتی در اقتصاد ایران می‌پردازیم. روش تحقیق در این پژوهش کتابخانه‌ای است که به وسیله آن ادبیات موضوع، بررسی پیشینه تحقیق و همچنین اطلاعات آماری موردنیاز از اسناد و منابع مراکز آماری مانند اطلاعات مرکز آمار ایران، بانک مرکزی و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور مورد مطالعه و بررسی قرار می‌گیرد. ضمناً تجزیه و تحلیل اطلاعات به روش panel Data و برای دوره ۱۳۶۸-۱۳۸۵ می‌باشد و تخمین‌های آماری به روش اقتصادسنجی و با استفاده از نرم افزار eviews انجام می‌گیرد.

متغیر وابسته در این تحقیق عرضه صادرات فعالیت‌های مختلف صنعتی است و متغیرهای مستقل عبارتند از: حجم نقدینگی واقعی، ارزش افزوده واقعی فعالیت‌های صنعتی ایران، نرخ ارز رسمی و شاخص قیمت کالاهای صادراتی به شاخص قیمت مصرف‌کننده.

ضمناً فعالیت‌های مختلف صنعتی که بر اساس دومین ویرایش طبقه بندی استاندارد بین‌المللی فعالیت‌های اقتصادی (I.S.I.C ، Rev.2) می‌باشد، بصورت زیر است:

کد	فعالیت‌های صنعتی
۳۱ .	صنایع مواد غذایی و آشامیدنی
۳۲ .	صنایع تولید منسوجات
۳۳ .	صنایع چوب و محصولات چوبی
۳۴ .	صنایع کاغذ، مقوا، چاپ و انتشار
۳۵ .	صنایع شیمیایی، نفت، زغال سنگ، لاستیک و پلاستیک
۳۶ .	صنایع محصولات کانی غیرفلزی بجز نفت و زغال سنگ
۳۷ .	صنایع تولید فلزات اساسی

۳۸ . صنایع ماشین آلات، تجهیزات، ابزار و محصولات فلزی

۳۹ . صنایع متفرقه

۷-۱. تعاریف و مفاهیم واژه‌ها:

در این به تعریف چند مفهوم کلیدی تحقیق می‌پردازیم:

۷-۱-۱. کاهش ارزش پول ملی

در یک رژیم ارزی ثابت انعطاف پذیر، کاهش ارزش پول ملی به معنی کاهش دادن ناگهانی نرخ برابری پول ملی بر حسب پولهای خارجی (یا افزایش نرخ ارز رسمی) توسط مقامات اقتصادی دولت می‌باشد (محمدی اقدم، ۱۳۸۲، ص ۱۱).

۷-۱-۲. مفهوم نرخ ارز:

به هر نوع پول رایج خارجی، ارز گفته می‌شود و نرخ ارز عبارت است از ارزش یک واحد پول خارجی بر حسب تعداد پولهای داخلی (همان، ص ۱۲).
در رابطه با نرخ ارز مفاهیم زیر قابل بررسی است:

۷-۱-۳. نرخ ارز رسمی و غیررسمی

اغلب در نظامهای تثبیت شده معنی پیدا می‌کند. به عبارتی نرخ رسمی ارز، نرخی است که بانک مرکزی رسماً اعلام نموده و در محدوده قانون، بر حسب آن متعهد به تعویض پول ملی بازارهای خارجی است. در اینگونه نظامها غالباً به دلایل مختلف بازار غیررسمی ارز رایج است که بعضاً به آن بازار سیاه ارز و یا بازار آزاد نیز گفته می‌شود و در بیشتر مواقع به فراخور عرضه و تقاضا در این بازار، نرخ حاصله (غیررسمی یا آزاد) بیشتر از نرخ رسمی ارز است (هومن، ۱۳۷۶، ص ۳۱).

۷-۱-۴. نرخ اسمی و واقعی ارز:

نرخ اسمی ارز یک مفهوم پولی است که ارزش نسبی دو پول را مورد سنجش قرار می‌دهد، و نرخ واقعی ارز همانطور که از نامش پیداست یک مفهوم واقعی است که قیمت نسبی دو کالا را ارزیابی می‌کند (ادواردز، ۱۳۷۳، ص ۴۱).